

אור ההלכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו ת.ד. 211 מיקוד: 55100

גליון חודש אדר ב' התשע"א

גליון מס' 40

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

פורים והמקדש

מרדכי והמן בכך שהציגה אותם כנציגי הישוב בארץ, המן נציג הגויים והיהודים המתבוללים שוטני היהודים, ושוטני מפעל הבניין של ירושלים והמקדש, ומרדכי כנציג של היהודים מחדשי בניין ירושלים והמקדש (אגדת אסתר ה ט).

ומשום כך עלייתו של המן הרשע בחצר המלכות של אחשוורוש, סיכנה את קיום העם היהודי ואת מפעל בניין ירושלים והמקדש. והוא מצא לו שותף לאיבה כנגד היהודים בדמותו של אחשוורוש. זה הסכים לתכנית השמדת היהודים חנם אין כסף. ובאשר למקדש. הוא השתמש בכלי המקדש וביזה אותם. והקפיא את בניין המקדש.

אבל חמור מכל. אחשוורוש הצליח לחלל את קדושת העם היהודי. הוא הצליח להביא יהודים למשתאות של גויים גדושי הוללות ומתירניים. וגם כבש בביתו נערה יהודיה כשרה, אסתר.

חילול קדושת עמנו הוא הגורם היותר מסכן את קיומנו הלאומי. אלמלא ה' אבינו שהקים לנו איש וצר כדי לעוררנו מתרדמתנו. הסכנה הקיומית שנשקפה לאבותינו בימי המן ואחשוורוש חיזקה את שלומי אמוני ישראל שהיו בקרב עמנו, הללו ששמרו על גזלת האמונה, האמונה בה', האמונה בתורה, האמונה בקדושת החיים והמקדש, הללו גם בגלות קראו פרשת שקלים, ותמיד חלמו על המקדש כמוקד רוחני לחיים של קדושה. ומשאלה התחזקו, ומשעה שגם אחים שהתרופפו באמונתם, הכירו בשעת הסכנה בטעותם, שב עמנו אל עצמו, אל ייחודו ואל ייעודו להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש". הוא נגאל מידי המן ואחשוורוש, אבל גם זכה לבניין בית המקדש השני.

אסתר שאותה כל כך אהב. גם בשעה שכבר החל להיות מהפך פוליטי בחצר מלכותו של אחשוורוש, ואחשוורוש גזר על המן להלביש בגדי מלכות את מרדכי היהודי שנוא נפשו, מספרת האגדה (שם טז). שהמן פגש את מרדכי בבית מדרש כשתלמידי חכמים ישבו לפני מרדכי ועסקו בהלכות קמיצה. המן הרשע שאל לפרש תוכן הדברים ואמר לו שבזמן שבית המקדש היה קיים היה האדם נודב מנחה מקמת, והכהן קומץ מן הסולת מלוא קומצו ומכפר לבעל המנחה. אמר המן לחכמי ישראל שקומץ המנחה שלהם נידב ודחה את עשרת אלפים ככר כסף שקל לאחשוורוש תמורת הסכמתו להשמדת היהודים.

אכן ראינו כיצד חז"ל דאגו לקשור את נס פורים בהרבה קשרים גם לעניין המקדש. ואמנם מקרא מפורש הוא שבימי אחשוורוש כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים (עזרא ד ו). שטנה זו של גויי הארץ ושל יהודים מתבוללים שהיו בארץ לאחר חורבן בית ראשון, היתה מכוונת נגד בנין חומות ירושלים, בנין ירושלים ובנין המקדש שהחלו בו בימי זרובבל עזרא ונחמיה, על פי היתר מיוחד של כורש. ובשלב מסוים שוטני ישראל הצליחו להשיג הקפאה בבנייה זו. האגדה גם דואגת להציג את ראשית היריבות של

על פני הדברים אין קשר, לכאורה, בין נס פורים והמקדש. ואינו כן. יש קשר של ממש ביניהם. משנכנס אדר לא רק שמרבין בשמחה, אלא שמשמיעין על השקלים. כדי שכל אחד ואחד מישראל יכין מחצית השקל שלו ויהיה מזומן לקיים מצוות עשה מן התורה לתת מחצית השקל כל שנה. כספי שקלים אלו נאספים אל המקדש, ומאחד בניסן תורמין את הלשכה. ובראש חודש ניסן תורמין מתרומה חדשה לצורך קרבנות ציבור במקדש. וקרבנות ציבור מניסן צריכים להינתן כל שנה מניסן מתרומת שקלים חדשה. וכאמור נתינת מחצית השקל כל שנה ע"י כל אחד נעשית באדר.

לאור הדברים הנ"ל מצאנו קשר בין פורים ובין המקדש. אולם לכאורה קשר זה הוא מקרי בלבד בנין סמיכותו של חודש אדר לניסן. אך ראה זה פלא. חז"ל עיבו קשר זה והבליטוהו. וכה אמרו חז"ל על מצוות השקלים (ירושלמי מגילה א ז): "צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל, אמר מוטב שיקדים כספן של בני לכספו של אותו הרשע, לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים".

אף זאת מצאנו שהמשתאות המפוארים והממושכים שעשה אחשוורוש, ואשר בהם השתתפו גם יהודים, כלי השתייה היו כלים מכלים שונים. ואמרו חז"ל (אסתר י): "כליו וכלי בית המקדש. ויתירה מזו גם כשאסתר נשאה חן בעיני המלך והבטיח למלא את בקשתה דאג להגדיל את הבטחתו, "עד חצי המלכות יינתן לך" (אסתר ג ג) חצי המלכות ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות, שהוא בנין בית המקדש (מגילה טו). כלומר שבעניין בניין בית המקדש לא הסכים אחשוורוש למלא אחרי בקשתה של

המרכז העולמי למשפט התורה

בית מדרש לדיני ממונות

מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם

מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל

שיעורי תורה תלמוד תורה וכולל אברכים

שבתות עיון וירחי כלה

מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו

קרנות מחקר עזרה וחסד

ארגון אשת חיל

טוב עין הוא יבורך

משה בייך יהודה כהן יציו רמת גן
אביעד יציונה רצאבי יציו נתניה

על תרומתם להמשך הפצת העלון

וְהַבִּית פְּהִלְתוּ

בית הליכות עם ישראל – המרכז העולמי למשפט התורה

מו"ר הרב רצון ערוסי שליט"א

פונה אישית לכל הידידים, להרים תרומות קודש ל"קרן הבניין" על מנת שנוכל לחנוך את בית הליכות עם ישראל בחודש אלול שנה זו, ומתוך כך יחדיו נפיק את האור הגדול את - אור התורה.

לתרומות ניתן לפנות למשרד הליכות עם ישראל

בטלפון: 03-5340819

או לדוא"ל halihot@zahav.net.il

תרומת מעשר
דינה כתרומה גדולה. הלוי מפריש 1/10 ונותן לכהן. בזמן הזה מפריש את תרומת המעשר ונותן בה כדון תרומה גדולה.

מעשר ראשון
בזמן הזה י"א נותן ללוי בפועל או נותן הלוואה ללוי לשנה ובכל הפרשה של מעשר ראשון בעל הפירות יקחו שווי מעשר ראשון מן ההלוואה שנתן ללוי וי"א קובע לו מקום וקורא לו שם. אחרי שמייחדים ומפרישים ממנו תרומת מעשר - המעשר הראשון מותר באכילה.

תרומה גדולה
בזמן המקדש נותנה לכהן. שיעור של ח"ל: עין טובה (1/40) בינונית (1/50) רעה (1/60)
בזמן הזה שיעורה במשחו, אסורה באכילה, אורז אותה ואת תרומת המעשר בשקית ניילון ומניחה עד שיירקבו.

טבל
אסור באכילה
ספק טבל
מפריש לפי הסדר ומוציא תרומה גדולה ותרומת מעשר כמו בטבל, אבל מעשר ראשון, שני או עני קובע להם מקום וקורא להם שם במקומם ואינו מפרש ומחלל מעשר שני בלא ברכה.

X

מעשר שני
בשנים א, ב, ד, ה, בזמן המקדש בעה"ב אוכל את המעשר בירושלים בקדושה או פודהו בכסף לעצמו ומוסיף 1/5, ואם מוכר לאחר אינו מוסיף 1/5 ועם הכסף עולה לירושלים ומשתמש בו לאכילה בלבד.
בזמן הזה קובע לו מקום וקורא לו שם ופודהו או מחללו הוא וחמושו על פרוטה ורבע או שווי פרוטה ורבע ועוד.
הפודה ומחלל לאחרים אינו מוסיף 1/5.

מעשר עני
בשנים ג, ו, בזמן הזה נותן לעני בפועל, או נותן הלוואה לעני וכל פעם יקח שווי מעשר עני מן ההלוואה וי"א קובע לו מקום וקורא לו שם.

100

תרומה גדולה לכהן	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	מעשר ראשון ללוי
מעשר ראשון ללוי	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	תרומת מעשר
מעשר שני או עני	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	
כפי הפרשת תרומה	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	פירות חולין
מכל ודאי	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	מחוקקים
	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	הפרשת תרומה (כסף)
	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

10/כ"ט

מעשר ראשון קורא לו שם בשנים א-ו (כגון מעשר ראשון בצפונם של הפירות).
א. יש להפריש בשנים א, ב, ד, ה לשמיטה מעשר שני. בשנים ג, ו לשמיטה מעשר עני מכל היקרות ומחילת השנה. והפירות רק שחוטטו מ"ו בשבט. פירות שמלפני תאריך זה, יש להפריש מהם מעשר בהתאם.
ב. אסור להפריש תרומה בשבת וביום טוב, ובשעת הדחוק רשאי להתנות. וזה לשון התנאי, אומר בערב שבת: "יותר מאחד ממאה מפירות הטבל (מין על מינו) הנמצאים בביתי, שאני עתיד להפריש בשבת או ביום טוב, יהיה תרומה גדולה בצד צפונם של הפירות שאפריש. אחד ממאה שיישאר בידי ועוד תשעה חלקים ממותו בצד צפונם של פירות הטבל שבביתי, יהיה מעשר ראשון. אותו אחד ממאה שיהיה בידי ושהתנתי שיהיה גם מעשר ראשון, יהיה תרומת מעשר. בשנת מעשר שני מוסיף להתנות: אחד מעשרה מהנשאר, בצד דרומם של הפירות - יהיה מעשר שני (הוא וחמושו) יהיה פדיו על פרוטה מתוך המטבעות שייחדתי לפדיון מעשר שני, או לחלל על פדיון או דבר מאכל בשווי פרוטה. בשנת מעשר עני מוסיף להתנות (במקום התנאי על מעשר שני): "אחד מעשרה מהנשאר, בצד דרומם של הפירות - יהיה מעשר עני".
אם התנה את התנאי כ"ל בערב שבת, מפרש בשבת ויום טוב וצריך לרוחש בשפתיו לפי הנוסח הרגיל, וכן מברך בשעת ההפרשה את הברכות על ההפרשה והפדיון או החילול, אם הפירות הם טבל ודאי.
ג. בפירות וירקות שידוע בוודאות שלא הופרשו מהן תרומה, יאמר רק את התנאי כשהפירות והירקות ברשותו. ואילו פירות וירקות שמפריש מהן מן הספק, יכול להתנות גם על פירות וירקות שלא ברשותו.
ד. לפני שפירש תרומות ומעשרות מפירות וירקות שהן טבל ודאי, יברך: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש תרומות ומעשרות. ואם מן הספק, לא יברך.
ה. יפריש יותר ממאת מן היבול שלפניו תרומה גדולה, מכל מין ומין (אם היו לפניו כמה מינים) ויאמר את הנוסח הבא:
היות (העודף) מאחד ממאה ש... כ'אן במה שמונח בנפרד הרי הוא תרומה גדולה בצד צפונם... (כל מין על מינו). אותו אחד ממאה ש... כ'אן במה שמונח בנפרד ועוד תשעה חלקים ממותו בצד צפון של הפירות (הפירות, הירקות, המצודים) ** כל מין על מינו הרי הוא מעשר ראשון. אותו אחד ממאה ש... עשיתי תרומת מעשר ** כל מין על מינו ומעשר שני בדרומם של הפירות (הפירות, הירקות, המצודים) ** כל מין על מינו (ובשנת חוב מעשר עני, יקח מעשר עני בדרומם ** כל מין על מינו).
מעשר שני שנים א, ב, ד, ה, לפני שמחלל או פודה קובע לו מקום (כגון מעשר שני בדרומם של הפירות או היקרות) ומברך:
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על חילול/פדיון מעשר שני. ואומר: מעשר שני יהא מחולל על הפדיון/הסוכר/כל דבר מאכל בשווי פרוטה הזה. ואם פודה, אומר "מעשר שני יהא פדוי על פרוטה זו". ולכתחילה מחלל על פדיו או על כל דבר מאכל בשווי פרוטה ומכניס את החילול לתוך שקית יחד עם התרומה גדולה ותרומת המעשר וניחם עד שיירקבו ואחר כך יכול להשליכם לפח האשפה.
מעשר עני בשנים ג, ו, אחר שקובע לו מקום (כגון מעשר עני בדרומם של הפירות), בטבל ודאי, לכתחילה יוציא וייתן לעני, או שבראשית שנת המעשר עני, ייתן הלוואה לעני, בכל פעם שקורא שם למעשר עני לומר ומעשר עני יהא מקוזה על ההלוואה שנתתי לעני, יעשה חשבון בשווי ההלוואה לכל השנה. ובסוף השנה ימחלו אחד לשני אם לא היה מדויק.

* אחד ממאה - היינו מאית מהפירות בלי התרומה הגדולה.
** אומרים כשמופרישים ממנה מינים בבת אחת.

הרב מאיר עפארי יצ"ו **שמחה של מצוה, התחכמויות ושכרות.**

גדולה היא וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו...
בעניין סעודת פורים הקפיד רבנו לפסוק 'עד שירדם' ולא עד בכלל (הלכות מגילה וחנוכה ב,ט). בניגוד למקהלות המתירים את הרצועה ובעצמם משמשים דוגמא של הוללות וסכלות לתלמידיהם השתיים/שטויים המתנדנדים ברחובה של עיר כשבקבוק מצוה בידם, ברוך דיין האמת!
רבים וגדולים ביקרו את התופעה המבזה ושללו את מנהגי התחפושות, השתיה והשטות בהפרזה, אבל יד הרחוב גברה והיום מאחלים זה לזה 'פורים שמח ומבדח' וזה עצוב.
על דברי הרמ"א בשר"ע 'ויש אומרים שאין צריך להשתכר כל כך', אומר ר' דוד משרקי בעל הפרוש 'שתילי זיתים' (מחכמי תימן במאה ה-18): 'השרבה מכשולות באים על ידי זה, שהוא גורם לגילוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות זולתם' (אר"ח סימן תרצ"ה, ב). דברי מורי דוד משרקי מובנים לנו היום היטב שהרי עינינו רואות וואזינו שומעות על תופעות מחרידות ממעשי דור המבול וההשתנה המתרחשים יום יום במחוזותינו וכמעט שאין בית אשר אין שם-מת, הרוג או נרצח/נשדד/נאנס/מגלוי עריות/

מתאונה, יוצא ובה מן ואל הארון, השידה והמגירה וברוב המקרים בגלל כוסית/בקבוק אחד מיותר.
גם ה'צחוקים' וה'בידור', ממשפחת קלי הדעת הם, ורבים נכשלים בכך בהשפעת המכשירים השונים היוצאים מבית מדרשם של מפיקי תכניות של יושבי קרנות שאותם ניתן לקבל בלחיצת מקש קטן אחד, וכל עולם השוטים נפרס לפניהם באופן חפשי לכל דיכפין. וישנם גם דרשנים המשלבים אמירות של קלילות בדרשותיהם, בעריכת חופה ובכל מקום המתאים לדעתם להראות שהם 'מרושתיים' ובעניינים, פתוחים וזורמים שהרי 'הרייטינג' קובע ובעקבותיו, חשבון הבנק והמעטפות 'לשם שמים' והשמים הם הגבול.
דרך אגב!
לא יוצאים ידי חובת משלוח מנות בבייגלה וממתקים, שוקולדים ופרחים. את המנהג הגרוע הזה הביאה העצלות והקלילות. יש לשלוח מנות שהן ארוחה ואנו נוהגים לשלוח שווי, חילבה, סלוף חם ובקבוק יין/ערק עבודת יד בכמות של עד דלא ידע בין ארוח המן ובין ברוך מרדכי. תלינו בטוב.

'מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע' (מגילה ז:). 'עד' ולא מעבר לכך, והיכן הגבול?
רבנו הגדול הרמב"ם, בעקבות חכמי המשנה והתלמודים, מאיר לנו בחוטי זהב ארוגים את הדרך לעבודת ה' ללא הנחות ועיגולי פינות כגון 'אם', ו'לא כל יום פורים' ושאר תירוצים של אותם פרשני הבדיעבד וההיתרים שמבית מדרשם יוצאות הוראות של 'ויש אומרים ויש מקילים' בקלילות.
בימים אלה אנו רואים שגם את אדר א' הכניסו לחגיגת קלות הראש והתחפושות גם דמויות מתכניות של בטלנים הצופים בטלוויזיה והכל מותרים לכם'.
שמחה של מצוה אינה הוללות 'כשאדם אוכל ושותה...לא משך בין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שלכ שיוסיף בזה ירבה במצוה שהשכרות והשחוק הרבה וקלות ראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת יוצר כל' (ה'ל' שביתת יום טוב ו,יט והערה כט של מ"ר ר"י קאפח) ובהלכות שופר סוכה ולולב ממשך רבנו 'שהשמחה שימח האדם בעשיית המצוות ובהאבת האל שציווה בהם עבודה

מפניני מורה הנבוכים

מגילת אסתר

לכאורה אין התייחסות מפורשת לסיפור המגילה במורה הנבוכים, אולם סיפורה של המגילה בהחלט תואם כמה מהסוגיות שהעלה הרמב"ם בספר זה. במסכת ב"ב (טו, ב) "אמר רבי יהושע בן קרחה: איוב בימי אחשוורוש היה שנאמר: "ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ" (איוב מב, טו) איזהו דור שנתבקשו בו נשים יפות? הוי אומר זה דורו של אחשוורוש. הגמרא אף דוחה את האפשרות שמדובר בסוף ימי דוד כשיפשו עברו סוכנת יפה (מלכים א, א, ג) שכן שם חיפשו רק בכל גבול ישראל ואצל איוב נאמר "בכל הארץ" כמו בסיפור המגילה. כבר העלו כמה מפרשים את הדעה שזיהויו של איוב כמי שחי בימי אחשוורוש הוצג אמנם כאפשרות הנובעת מדיוק הפסוקים, אך כוונת הדברים לרמזו שבעייתו של איוב מייצגת גם את הבעיה שהיתה לאחת מהדמויות שבמגילה. אפשרות כזו מתאימה במיוחד לדעה שאיוב לא היה ולא נברא אלא נכתב כמשל לתופעה שמופיעה מדי פעם בעולם (דעה זו הרמב"ם העדיף בשל ריבוי הזיהויים שהוצעו בסוגיית הגמרא, מו"נ ג, כב). תמיחתו של איוב היתה

לא כלל את התואר - חכם, ורק בשל כך הטרדיה אותו בעיית היסורים הבאים עליו, שכן אם היה חכם לא היה מוטרד כלל ממה שאירע לו (ג, כב). הרמב"ם לא פרט את כוונתו אולם ממקומות אחרים (ג, נא) נראה שרצונו לומר שאדם המבין שחייו בעולם הזה הינם הזדמנות להשגת קשר עם הקב"ה, והם רק הכנה לקראת חיי העולם הבא, אדם כזה יודע שאין ערך ממש לחפצי העולם הזה. מי שעובר בפרוודור שמוביל לטרקלין חשוב אינו מטריד את עצמו בתכולתו של הפרוודור שכן הוא מצפה לפגוש דברים יקרים וחשובים מאלה. הוא רק מקפיד להתכונן כראוי לקראת כניסתו למקום החשוב באמת. תשובה זו איננה פותרת את כל המורכבות שיש בבעיית הגמול אולם היא נותנת מרכיב חשוב שמעניק הסתכלות נכונה יותר על המאורעות שנעשים בעולמו. במישור הערכי המוחלט יודע כל אדם חכם שאין מונים לו את כמויות הממון, הילדים, והכבוד שהצליח לאסוף. המדד האחד הקובע הוא - כיצד קיים את רצונו שיש בבעיית היכולת שהופקדו בידיו. לפי מדד זה ללא ספק אסתר נמצאת בשורה הראשונה, על מסירות נפשה למען עמה ואחיה היהודים, על הקרבתה ועוז רוחה, כל אלו נזכרים לה ועומדים לזכותה, לא רק כשם טוב שקנתה לה אלא גם בחלק הטוב אשר שמור לה בעולם הגמול.

כיצד יתכן שעם כל ישרו וצדקתו, עושרו אבד והגיעו אליו יסורים קשים כל כך הן בגופו והן בכבודו (כל אהביו וקרוביו התרחקו ממנו, והוא זכה לקיתונות של בוז והשפלה מכל הסובבים אותו). דמותה של אסתר גיבורת המגילה יכולה להעלות שאלה דומה שהרי לאחר התיימותה מהוריה ואימוצה על ידי אחד מגדולי הדור שאליה היא מצייתת בצורה מרשימה, למה היא זוכה? להלקח בכפייה להרמונו של מלך הולל? להנתק מכל סביבה יהודית כשהיא נאלצת להסתיר את עמה ומולדתה? היא אף נדרשת לסכן את חייה עבור עמה שאין לה עוד קשר ממשיתו. לא בכדי זיהו חז"ל את מזמור כב' בתהלים כתפילתה של אסתר בבית המלכות: "אלי אלי למה עזבתני... כי סבבוני כלבים עדת מרעים... הושיעני מפי אריה...". מה ההסבר שיכול לענות על בעיית 'צדיק ורע לו' של אסתר המלכה? האם סופה של המגילה מלמד שסוף טוב הכל טוב? יתכן והדבר נכון במישור הלאומי שהרי אכן עם ישראל זכה לתשועת שמים, ועל ידי אסתר ומרדכי נחלצו היהודים מהצרה הגדולה, אולם במישור הפרטי של אסתר המלכה עדיין התמונה נותרה קשה. אחת ההערות החשובות של הרמב"ם על ספר איוב יכולה אולי לבאר מעט מקושי זה. הרמב"ם הצביע על כך שתיאורו של איוב בפתחת ספרו 'כאיש תם וישר וירא אלהים וסר מרע' (א, א)

עו"ד אריאל מלאכי יצ"ו

אתר המשפט העברי

על ההוניה - חלק שני

בפעם הקודמת עסקנו בטעות במחיר - ההוניה. הסברנו כי רק טעות בשישית מהמחיר או למעלה מכך, נחשבת להוניה. בטעות של שישית בדיוק, יש להשיב את השישית, ובטעות הגדולה משישית, המתאנה יכול לדרוש את ביטול העסקה. אולם יש לזכור כי העיקרון של דיני ההוניה לא חל לגבי כל החפצים ולגבי כל העסקאות, וישנם מספר חריגים לדין ההוניה. להלן נדון בשלושה מרכזיים שבהם.

כבר אמרנו שדין ההוניה חל רק בטעות של לפחות שישית מהמחיר של החפץ. החריג הראשון הוא לגבי חפצים או נכסים שלא ניתן לקבוע להם מחיר מוגדר וקצוב ("שער"). בחפצים או נכסים כאלה ממילא לא ניתן לחשב את גובה הטעות במחיר. דוגמאות טובות לכך הן קרקעות ושטרות. קרקעות - אין להן שווי קצוב, אלא השווי האמיתי שלהן נגזר מתכונותיהן המיוחדות (קרקע טובה או גרועה, מיקום וכיו"ב) ובטעמו ורצונו של הקונה (יתרונות שיש בקרקע זו עבור הקונה, שאינם

הרמב"ם (מכירה יג, ו): "הנושא ונותן באמונה, אין לו עליו הוניה. כיצד? חפץ זה בכך וכך לקחתיו, וכך וכך אני משתכר בו - אין לו עליו הוניה". אם כן, במקרים כאלה המתאנה יודע על האפשרות להוניה ואת סכומה, ומקבל על עצמו את העסקה למרות זאת. במקרה כזה אין פגיעה בגמירות הדעת ואין מקום "לתקן" את העסקה. חריג נוסף עוסק בסוג העיסקה. בהתאם להלכה, דין ההוניה נוהג רק בעסקאות מסחריות בין אדם לחברו. לכן, בעסקה עם הקדש, אין דין הוניה. כמו כן, בעסקת אקראי, של בעל הבית שמוכר כלי תשמישו, אין דין הוניה. הרמב"ם (מכירה יג, ב) מסביר דין מיוחד זה של המוכר את כלי ביתו כדלקמן: "בעל הבית שמכר כלי תשמישו, אין לו הוניה, שאילו לא הרבו לו בדמים, לא היה מוכר לו כלי תשמישו". אם כן, ראינו כי קיימת חשיבות מרובה לגמירות הדעת, ולא רק טעות בטיב החפץ ותכונותיו יכולה לאפשר ביטול העיסקה אלא אף טעות במחיר. חשוב לציין כי במשפט הישראלי טעות במחיר, המכונה "טעות בכדאיות העיסקה" איננה עילה לביטול ההסכם. לעומת זאת, ההלכה, מכירה בטעות כזו כעילה לביטול ההסכם במקרים רבים.

בגדר יתרונות לקונים אחרים). שטרות - משום ששויים לא נקבע לפי החוב המגולם בהם, אלא לפי סיכויי גבייתו, וגם כאן הדברים קשים להערכה ואינם קצובים. כבר אמרנו שישודו של דין ההוניה בפגיעה בגמירות הדעת של הצדדים לעיסקה. כאשר יש טעות משמעותית במחיר, אין גמירות דעת. החריג המרכזי השני לדין ההוניה, הוא מקרה שבו נשמת הבסיס לטענה בדבר חוסר גמירות הדעת. שני אופנים לכך: הראשון - כאשר הצדדים הסכימו שלא יחול דין ההוניה עליהם. יש להדגיש שלא מדובר בהסכמה סתם, אלא בהסכמה שבה פירש המונה את הפער במחיר למתאנה. וכך פוסק הרמב"ם (מכירה יג, ה): "מוכר שאמר ללוקח: חפץ זה שאני נותן לך במאתיים, יודע אני שאינו שווה אלא מנה, על מנת שאין לך עליי הוניה אני מוכר לך - אין לו עליו הוניה. וכן לוקח שאמר למוכר: חפץ זה שאני לוקח ממך במאה, יודע אני ששווה מאתיים, על מנת שאין לך עליי הוניה אני לוקח ממך - אין לו עליו הוניה". השני - הדומה לראשון - כאשר המוכר נושא ונותן באמונה, ומודיע מראש, לפני עשיית העסקה, בכמה קנה את החפץ וכמה רווח יש לו בעסקה זו. וכך פוסק

בית דין לממונות

בראשותו של הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

קורא לציבור הרחב להתדיין רק ע"פ דין תורה בכפוף לחוק הבוררות

לפרטים, ניתן לפנות אל מזכיר בית הדין הרב איתמר והב:

054-8464201, 03-5351119

קוראים יקרים, גבאי בית הכנסת; מתפללים נכבדים.

עלון "אור ההליכות" יוצא מידי חודש בחודשו בתפוצה רחבה. כדי להמשיך גם בשנה זו להמשיך ולהתמיד להפיץ דברי תורה וחכמה, אנו פונים אליכם לעזור ולתמוך בתרומה "איש אשר ידבנו לבר".

ברוכים תהיו

והקב"ה ימלא כל משאלות לבכם לטובה ולברכה

תרומות ניתן לשלוח ל.ד. 5042 נתניה

1. קריאת מגילה בביה"כ כשהאווירה היא שמחה?
 2. האם מותר להשתתף בסעודת פורים עם משפחת בעלי?
 3. האם מותר להשתתף בסעודת פורים עם חברים?
 4. כיצד יש לנהוג לגבי משלוח מנות? (שליחה וקבלה)
 ת: 1. מותר. אלא אם כן יש לך ביכנו"ס שמתפללים יותר סולידיים, וגם לא אבל צריך לבחור מתפללים מסוג זה. כל שכן אבלים.
 2. אם אין הוללות - מותר. ואם לא, לקיים סעודת הודיה לה' של פורים, בבית.
 3-4. כנ"ל. חייב אתה לשלוח מנות, יש נוהגים שלא שולחים מנות לאבל על אביו ואמו תוך שנתו. רבינו לא זכר דבר מכל הענינים הללו, ולכן הדבר פשוט שאבל חייב במשלוח מנות, ובודאי במתנות לאביונים.

ש: האם ישנה בעיה בעריכת תפילה פורמית הכוללת ניגון בכלי נגינה בזמן ההלל, חזנות בניגון יום הכיפורים, מכירת עליה לתורה לשם הצגת פורים. ריקודים. יצויין שהדבר נעשה בגבולות טעם טוב, ובשליטה של הצוות החינוכי, אלא שגורם להארכת התפילה וממילא לחוסר ריכוז של חלק מהתלמידים.
 ת: כלל זה יהא נקוט בידינו, שההוללות בשמחת הפורים אין דעת חכמים נוחה הימנה. כי שמחת פורים היא שמחת הודיה לה' לשעבר ותפילה לעתיד, והיא צריכה להיות שמחת קודש. בחיבת קודש, בבחינת וגיילו ברעדה, בדעת ובחן ובכבוד. אולם מן המפורסמות, שנפרצה פירצה בטיבה של שמחת פורים בשמחת קודש. ולכן על הצוות החינוכי לעמוד על המשמר, שנעימות יום הכיפורים, יום אדיר בימי שנה, לא יישחקו ע"י תוכן פורימי ליציני. מכירת עלייה לתורה לצורך הצגת פורים שהיא בגבול הטעם הטוב - אפשרית. הלל - אין ביום פורים.

לקרוא מקום השיבוש בעל פה.
 3. לא משנה.
 4. לא. ולא היתה לאבותינו ברכה מיוחדת לפורים. מבחינה זו הוא כחול לכל דבר, ורק מברכים שלום עליכם.

ש: אני גר באיזור המרכז. בשבת אתארח בירושלים וכוונתי לחזור במוצאי שבת. כיצד עלי לנהוג לעניין קריאת המגילה?
 ת: לפי רבינו אליבא דמהרי"ק - כמוקף. אף ששב במוצאי שבת חזרה למרכז.

ש: אנחנו גרים בירושלים והשנה בשבת זכור כנראה נסע להורי אשתי שגרים במרכז והם יקראו מגילה במוצ"ש וביום א'.
 1. מה נצטרך לעשות בעניין מצוות פורים אם נחזור לירושלים במוצ"ש? האם נתחייב לחגוג כפרוזים?
 2. אם נחליט לחזור ביום א' ליום בצהריים האם נתחייב לחגוג גם כמוקפין?
 ת: אם אתם נוהגים כמו הרמב"ם, דינכם כפרוזים, ואתם חייבים רק ב"ד. גם אם תחליטו לחזור ביום א לירושלים בצהריים, ואם אתם נוהגים כשו"ע, רק אם ביום ראשון מאחר ואתם חוזרים במוצ"ש לירושלים, כלומר שביום ראשון בשחר אתם בירושלים, דינכם כמוקפים, ותנהגו רק ב"ו. ואם תחזרו ביום ראשון בצהריים, דינכם כפרוזים, ותנהגו רק ב"ד.

ש: אני בן 14, האם אני חייב לתת מתנות לאביונים מהכסף שלי, או שמספיק שהוריי נותנים?
 ת: אם אביך נותן הרבה מתנות עניים, ומתכוון לתת בשם אמך, ובשמך וכן הלאה - אתה פטור. ואם אביך נתן רק שתי מתנות לשני עניים, הרי הוא הוציא רק את עצמו, ושאר בני ביתו הבוגרים חייבים לתת מתנות עניים.

ש: אני בשנת אבל על אבי, הייתי רוצה לדעת :
 1. האם לפי הרמב"ם ניתן לכתוב מגילה על "קלף" של ימינו, או שכמו שבס"ת זה לא בסדר, כך גם במגילה (שבימינו יש להקפיד על קריאה מגויל)
 2. אם יש לי מגילת גויל אך כתובה בנוסח ספרד (הכוונה לא כפי מסורת תימן) יש לי לקרוא בה ולצאת ידי חובה?
 3. האם משנה איך כתובה המגילה (אם יש "המלך" בכל ראש עמוד) ?
 4. האם בפורים מברכים "תזכה לשנים רבות ומועדים טובים"? אם לא, מה כן מברכים?
 ת: 1. ניתן לכתוב מגילה רק על גויל או קלף מעובד לפי שיטת רבינו כדן ס"ת, כי בעניין זה המגילה וכתובתה היא כאמתיה של תורה.
 2. רצוי שלא, אך בדיעבד יצא. לא יהיו הבדלי המסורות, אלא כשגיאות לדידנו (ולא לדידם, ח"ו), ושגיאות כאלה אינן פוסלות את המגילה בשביל דיעבד, אם כבר קרא, שיש לו אפשרות

ש: יש ברשותנו מגילה שנכתבה בתימן (עדן) ומסומנים בה סימנים בדיו לציון הכסרה, אתנחא וסוף פסוק. ידוע מנהגנו להכשיר ספרי תורה שיש בהם רושם בחרט לסימון חלק מן הטעמים או 'את' בצירי, ו'כל' בחולם, ואולם על סימן בדיו אינני מכיר מישהו שמכשיר בס"ת. שאלתי אם במגילה הדין שונה, ואם כן מדוע? מכל מקום חזינן שהיה מנהג כזה לסמן בדיו.
 ת: בשו"ע פסל ס"ת מנוקד בדיו עפ"י תשובת הרשב"א. ומכאן זה היו שרצו לפסול ספרי תורה של יהודי תימן שיש בהם סימנים בחרט. ואנו דוחים הוראתם זו. אולם לדין של הרשב"א שפסל ס"ת מנוקדים בדיו, יש תשובה. אך שם בוודאי שלכתחילה אסור. והמגילה היא כספר תורה, אבל דיניה יותר קלים. ולכן אין לפסלה, כי אחד הטעמים העיקריים שבגינם פסלו ס"ת מנוקדים בדיו היא הפגיעה בחלוקה בין מסורת הכתיבה לבין מסורת הקריאה, כפי שניתנו בסני, ובמגילת אסתר אין טעם זה, רק קצת דומה לו.

ש: 1. האם לפי הרמב"ם ניתן לכתוב מגילה על "קלף" של ימינו, או שכמו שבס"ת זה לא בסדר, כך גם במגילה (שבימינו יש להקפיד על קריאה מגויל)
 2. אם יש לי מגילת גויל אך כתובה בנוסח ספרד (הכוונה לא כפי מסורת תימן) יש לי לקרוא בה ולצאת ידי חובה?
 3. האם משנה איך כתובה המגילה (אם יש "המלך" בכל ראש עמוד) ?
 4. האם בפורים מברכים "תזכה לשנים רבות ומועדים טובים"? אם לא, מה כן מברכים?
 ת: 1. ניתן לכתוב מגילה רק על גויל או קלף מעובד לפי שיטת רבינו כדן ס"ת, כי בעניין זה המגילה וכתובתה היא כאמתיה של תורה.
 2. רצוי שלא, אך בדיעבד יצא. לא יהיו הבדלי המסורות, אלא כשגיאות לדידנו (ולא לדידם, ח"ו), ושגיאות כאלה אינן פוסלות את המגילה בשביל דיעבד, אם כבר קרא, שיש לו אפשרות

לכו אל יוסף, אשר לאמר לכם תעשו

[תשובה]

ב'ה כב שבט תשנו
 כבוד ר' חברון לוי נ"י
 לשאלותיך

לפי כל פרט אם שמח או לא, אלא דנו לפי הרוב. קצרו של דבר אין לנו אלא דברי חז"ל.
 (ג) ק"ש וברכותיה יחידה בפני עצמן ואין להן שייכות לשמ"ע.
 (ד) גיסתך אינה אסורה לשיר, אתה אסור לשמוע. העצה לפי המנהג, רכז את שמיעתך לשאר השרים וכבר למדונו חז"ל אפשרות כזו.
 (ה) לימודי מחשבה ומוסר, הזכרת כמה ספרים קדושים ולא הזכרת את ספרי הרמב"ם ואשר לדעתי ספרים יסודיים הם כגון הקדמות המשנה ופרק חלק, האגרות ומורה הנבוכים.

בכ"ר יוסף קאפח

* ציין השואל בקשר לתשובה נ: "השאלה כאן היתה אם אני נמצא בערבית (צ"ל בשחרית) ב"אמת ויציב", והחזן התחיל שמ"ע אם אני יכול להתחיל איתו."

ברוכים יהיו
 כל המשתתפים בהכנסת ספר התורה לביהכ"ס "אמלל שיר" במודיעין
משה ונורית סירי

אל נא רפא נא
 לר' חיים צדוק יצ"ו
 לר' שאול עוקב יצ"ו
מערכת אור ההליכות

ענבי הגפן בענבי הגפן
 ברכות לעמית ועינב ליסאי רוגל
 נישואיכם, המקום ברוך הוא יסייעכם
 בבניין עדי עד

אור ההליכות
 הליכות עם ישראל
 עמותת ההפצת ערכי היהדות הנאמנה
 כתובת המערכת: ת.ד. 5042 נתניה
 עורך: יוסף פרחי
 חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמדי, אביעד רצהבי
 טל': 03-5340819 * 09-8842313 פקס': 03-5343658
 דוא"ל: orhalichot@gmail.com

בקרב יצא לאור הספר
מתימן לישראל
 קובץ מאמרים בנושאי תרבות, לשון, ספרות וחינוך
 בעריכת ד"ר אסתר קאפח
 לתרומה והנצחת קרובים
 ו/או לרכישה מוקדמת של הספר
 0545956666, 0777103103

קוראים נוספים המעוניינים לפרסם תשובות,
 מאת מו"ר הגאון ר' יוסף קאפח זצ"ל
 מוזמנים ליצור קשר
 בטלפון: 054-2443930 או בדוא"ל:
 orhalichot@gmail.com